

Foglalkoztatási-gazdasági együttműködések és szolgáltatások fejlesztése Fejér megyében című, TOP-5.1.1-15-FE1-2016-00001 azonosítószerű projekt keretében készült mőhelytanulmány

Mezőföldi tanulmányok 3.

2019. december 30.

AZ ÚJ REGIONALIZMUS KONCEPTUÁLIS HÁTTERE

**LŐRINCZNÉ DR. HABIL. BENCZE EDIT PhD,
történész, regionalista, tanszékvezető, főiskolai tanár,
intézetigazgató, Humánfejlesztési Tanulmányok Tanszék,
Kodolányi János Egyetem**

1. Bevezetés

A tanulmány célja, hogy bemutassa a nyolcvanas évek végén megjelent új politikai irányzat, az újregionalizmus sajátosságait és egybegyűjtse a kérdéskörrel foglalkozó legjelentősebb elméleti megközelíté-eket. Az új regionalizmus többdimenziós jellege rendkívüli intenzitást eredményezett az ezzel foglalkozó kutatásokban, melyek kihatottak pl. a neoliberais és neorealista intézményelvű megközelítésekre, az új kereskedelmi és institucionalista elméletekre, a többszintű kormányzással foglalkozó teóriákra, különféle konstruktivista és diszkurzív doktrínákra, komplex biztonságpolitikai rendszerekre és magának az új regionalizmusnak a sokoldalú értelmezésére. Ezen elméleti megközelítés gazdagsága mind Európára, mind a világ többi részére jellemző volt, mely pozitívuma ellenére számtalan problémát is okozott. Az egyes teoretikus álláspontok között ugyanis jelentős különbségek mutatkoztak, s az elméleti fragmentáció vitákat eredményezett az új regionalizmus fogalmának értelmezése során¹.

A téma kiemelkedő kutatói – Michael Keating, Jörgen Gren, Barry Buzan, Richard Falk, Andrew Gamble, Björn Hettne, Tanja A. Börzel, Helge Hveem, Bob Jessop, Marianne Marchand, Percy Mistry, Iver Neumann, Anthony Payne, Timothy Shaw, Diana Tussie – kialakították saját, bizonyos esetekben eltérő, másokban egybeeső elméleteiket az újregionalizmusnak mint az új világrendben szerepet játszó regionális kormányzásnak a sajátosságairól. Ezen sajátosságok elemzésével érzékelhetővé válik az új regionalizmus elméleti pluralizmusa és gazdagsága, a különböző álláspontok ütköztetésével és az újregionalizmus versengő perspektíváinak összevetésével a közös alapvetések és legfőbb sajátosságok megfogalmazásra kerülnek. A téma idő szerűségét mindemellett az is adja, hogy számos politikai döntéshozó hivatkozik az új regionalizmusra, mint az irányzat új generációjára, miközben nem feledkezhetünk meg arról, hogy a nemzetek és közösségek közötti interakciók nem újkeletűek, s legtöbbször ezeket a 2. világháborúval hozzák összefüggésbe. Ennek alapján a regionalizmus két nagy hullámát különíti el a szakirodalom, s

¹ Laursen, Finn (ed., 2003) Comparing Regional Integration Schemes: International Regimes or Would-be Politics? *Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series* Vol. 3. No. 8. <http://aei.pitt.edu/8111/1/lauarsenfinal.pdf> (Letöltve: 2019. 11. 23.)

régi regionalizmusnak nevezi a nyugaton az 1940-es években megjelenő irányzatot, míg újnak az 1980-as években szintén nyugaton gyökeret verő jelenséget, mely azonban gyorsan globálissá vált².

Természetesen a két szakasz nem különíthető el ennyire élesen, vannak idő- és térbeli, továbbá tartalmi átfedések, hasonlóságok, a folytonosság alapvető eleme a regionalizmusnak, s gyakran nehéz megkülönböztetni a két korszakot egymástól. Björn Hettne éppen ezért nem beszél új hullámról, hanem relevánsabbnak tartja azt a megközelítést, miszerint új elemek jelentkeztek a regionalizmus során, melyek a régebbi formákkal együtt léteznek³.

Söderbaum munkájában többoldalúan megindokolja, miért célszerű az „új” jelzővel ellátni a regionalizmus 1990-es években teret nyerő szakaszát. A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy elméleti síkon bevett szokás valamely doktrína megújulása esetén, a régi trendtől történő megkülönböztetésre az új kifejezéssel utalni az újabb generációra. pl. új konzervativizmus, új politikai gazdaságtan.⁴

2. Új regionalizmus

A nemzetközi kapcsolatok történetében a regionalizmus egyértelműen a hidegháború időszakában vált meghatározóvá, de az 1980-as évek második felében kezdődő újjáéledése után messze meghaladta korábbi jelentőségét és integráló hatását⁵. Ennek legfőbb oka, hogy a bipoláris rendszer megszűnése utáni nemzetközi rendszernek szembesülnie kellett új regionális szervezetek megjelenésével és régiek újjá szerveződésével. Míg a regionalizmus a második világháborút követően elsősorban az európai integrációs modellben öltött testet,

² Percy S. Mistry (2003) The New regionalism: Impediment or Spur to Future Multilateralism? Söderbaum, Fredrik – Shaw, Timothy M. (eds.) *Theories of New Regionalism*. A Palgrave Reader, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 116–154.

³ Hettne, Björn (1999) Globalization and the New Regionalism: The Second Great Transformation. Björn Hettne – András Inotai – Osvaldo Sunkel: *Globalism and the New Regionalism*. 1–24. p. 8.

⁴ Söderbaum, Fredrik (2003) Theories of New Regionalism. Söderbaum, Fredrik – Shaw, Timothy M. (eds.) *Theories of New Regionalism*. A Palgrave Reader, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 1–21. p. 8.

⁵ Hervainé Szabó Gyöngyvér (2002) A regionális fejlődés új hajtóerői a XXI. században. Beszteri Béla – Lévai Imre (szerk.) *Régiók Európája*. Budapest FórumKJF, Székesfehérvár. 10–13.

addig a kilencvenes évektől új lendületet kaptak más regionális kezdeményezések is, így a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége, az ASEAN, a Karib-tengeri Közösség, a CARICOM, a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége, az ECOWAS, vagy a Dél-afrikai Fejlesztési Közösség, a SADC. Ezen kívül számos példát hozhatunk az új regionális térségekre, köztük a legjelentősebbek az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Megállapodás, a NAFTA, az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés, az APEC, az Arab Maghreb Unió, az AMU, a Nyugat-afrikai Gazdasági és Monetáris Unió, az IEMOA, a Dél-amerikai Közös Piac, a MERCOSUR és a Közép-amerikai Integrációs Rendszer, a SICA⁶. Európa volt az első, amely élt a rendszerszintű változások előnyeivel, folytatta és elmélyítette regionális integrációs projektjét és megerősítette globális szerepét. A Jacques Delors vezette Európai Bizottság Fehér Könyve, az 1986. évi Egységes Európai Okmány az Európai Közösség egységes piacának megvalósítását javasolta és ezzel megalapozta az európai regionalizmus fellendülését. Majd, amikor a bipoláris rend véget ért megindult a folyamat az EK gazdasági és politikai szuperhatalommá alakítására.⁷

Ezen európai törekvések dominóhatással bírtak, világszerte ösztönözve a regionális szerveződéseket.⁸ Az Európai Unió napjainkban is aktív ezen a téren és állandó szereplője a regionális és interregionális projekteknek, ösztönzi a regionális szerveződések fejlesztését és konszolidációját, válaszolva a világméretű globális verseny kihívásaira. Ezzel a Közösség meghatározó szereplője azon nemzetközi jogszabályok megalkotásának, amelyek a többpólusú, globalizált rendszer működését biztosítják⁹. A globalizáció következtében és a gazdaságpolitikát meghatározó neoliberalis fordulat miatt a regionális politika is jelentős átalakuláson ment keresztül, és megváltozott a regionalizmus értelmezése. Michael Keating szerint lezárult a tradicionális regionalizmus időszaka, ahol a régió és a nemzetközi piac közötti kapcsolat az állam közvetítésével valósult meg. Ebben a konstrukcióban a régiók politikailag támogatták a központi kormányzatot, s ezért cserébe lehetőséget kaptak az állami politikában való képviseletre, állami támogatásokból ré-

⁶ Santande, Sebastian (2018) *Regionalism in a Globalised Multipolar Economy*. Civitas, Porto Allegre. Vol. 18. No. 2. 228–244. p. 230.

⁷ Bretherton, Charlotte – Vogler, John (2006) *The European Union as a Global Actor*. Routledge. 14–15.; Hocking, Brian – Smith, Michael (1990) *World Politics: An Introduction to International Relations*. Hemel Hempstead. Harvester Wheatsheaf. 75.; Cox, Robert W. (1993) Structural Issues of Global Governance: Implications for Europe. Gill, Stephen (ed.) *Gramsci, Historical Materialism and International Relations*. Cambridge University Press. Cambridge. 259–289. p. 284.

⁸ Baldwin, Richard E. (1993) *A Domino Theory of Regionalism*. National Bureau of Economic Research. Working paper series. No. 4465. Cambridge University Press. Massachusetts. 1–23. p. 4–5.

⁹ Santander, Sebastian (2014) The EU and the Shifts of Power in the International Order: Challenges and Responses. *European Foreign Affairs Review*. Vol. 19. No. 1. 65–82.

szesültek. A globalizáció hatására a régiók megerősödtek, a politikai folyamatok és a globális rend önálló szereplőivé váltak, s Keating ezt nevezi új regionalizmusnak. Az új regionalizmus legfőbb jellemzője, hogy Európa történeti régióival szemben mesterséges régiók jönnek létre, melyek nem organikus fejlődés eredményei, ezek mögött új típusú intézményrendszer áll. Az új regionalizmusban az államok mellett a gazdasági és civil élet szereplői a korábbiaknál jóval meghatározóbb szereppel bírnak, ennek következtében az új regionalizmus sokkal inkább egy spontán, alulról szerveződő folyamat. A szerző számba vette a régi regionalizmus sajátosságait, melyek:

1. a modern állam technikai igényei,
2. a régiók közötti gazdasági kapcsolatok (melyben fontos szerepe volt a fejletlen régiókat támogató elosztó nemzeti politikáknak),
3. kulturális érdekek,
4. a történelminemzetek igényei a regionális autonómia megszerzésére.¹⁰

Ezen sajátosságokat és a globalizáció hatásait elemezve Keating a nyolcvanas évek közepén arra a következtetésre jutott, hogy a fent nevezett centralizált államigazgatási feladatokat a központi hatalomtól függő területi intézményrendszer nem képes ellátni, és ezért szükségszerűek a változások, melyek szerint az Ő értelmezésében a regionalizmus új fázisába érkezett. Az államok változásának fő okai között a Szerző kiemeli a nemzetközivé válást, a regionális-lokális megújulást, valamint a piac és civil társadalom változásait, melyek aláásták az állam hagyományos tevékenységét. Ráadásul az új regionalizmus már nem tekinthető csak a nemzetállam jelenségének, mert a régiók mind globális, mind európai szinten versenyben vannak egymással.¹¹

Több kutató, köztük Söderbaum is azt hangsúlyozza, hogy a regionalizmus új hullámát össze kell kapcsolni a hidegháború utáni korszakban végbemenő, egymással összefüggő, a globális rendszerben létrejövő strukturális változásokkal, melyek közül kiemeli a bipolaritás végét, a globalizáció intenzívebbé válását, ennek hatására a fennálló multilaterális kereskedelmi rendszer változásaitól és instabilitásától való félelmet, a nemzetállamok újjászerveződését, a

¹⁰ Keating, Michael (2001) *Europeanism and Regionalism*. Jones, Barry – Keating, Michael (eds.) *The European Union and the Regions*. Clarendon Press. Oxford. 1–22.

¹¹ Keating, Michael (1998) *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Edward Elgar. Cheltenham, UK. 72–79.

neoliberális gazdaságpolitikát és a posztkommunista államokban kialakuló politikai rendszereket¹².

Gren Jörgen szintén a globalizációra adott válaszként tekint az új regionalizmusra, s alulról építkező folyamatként fogja fel az irányzatot, mely elsősorban Nyugat-Európában terjedt el. Gren az új regionalizmus kialakulását nem az államhatalommal való szembenállásként értelmezi, hanem a feladatok és döntéshozatal egy részének a regionális szintre történő átadásaként. A világban bekövetkezett változások hatására létrejön a nemzeti szinttől történő eltávolodás, és ez emberek érdekeit sokkal jobban kifejező regionális szint kerül előtérbe, mely nagyobb önállóságot kap az állammal szemben, azzal, hogy hatékonyabb eredményt elérő döntéshozatali elemek kerülnek delegálásra. A globalizáció világában a régiók globális versenyképességének megvalósítása a legfőbb feladat, melynek során a régió erős és dinamikus gazdasági és politikai erőként, saját természeti és társadalmi erőforrásait hasznosító gazdasági entitássá válik. Ezen folyamatban mind a nemzeti, mind a szupranacionális regionális politikákat csak keretnek tekinti.

Az új regionalizmus kialakulása komplex folyamat, melynek Gren Jörgen szerint öt meghatározó eleme van: a globalizáció; a régiók menedzsment és lobby tevékenységének kialakulása; a nemzetek felettistrukturális alapok; a regionális identitás kialakulása; az interregionális és határon túli hálózatok létrejötte.¹³ Mind a régi, mind az új regionalizmus meghatározott történelmi kontextusban válik érthetővé. Amíg a régi regionalizmus alapvetően a kétpólusú világ és a hidegháború időszakában volt jellemző, addig az új regionalizmus összekapcsolódik a világban a kilencvenes években bekövetkezett átalakulással. A szakértők az alábbi változásokkal hozzák összefüggésbe az új regionalizmust:

- a) a bipoláris világ és vele együtt a régi szövetségi rendszerek átalakulása, a multipoláris világrend kialakulása, új hatalommegosztás létrejötte;
- b) az amerikai hegemonia relatív hanyatlása, mely maga után vonta az USA pozitívabb és nyitottabb hozzáállását a regionalizmushoz;

¹² Söderbaum, Frederik (2015) *Early, Old, New and Comparative Regionalism: the Scholarly Development of the Field*. KFG Working Paper Series. No. 64. Berlin. 16.

¹³ Gren, Jorgen (1999) *The New Regionalism in the EU: the Lessons to be Drawn from Catalonia, Rhône-Alpes and West Sweden*. Fritzes. Stockholm. 22.

- c) a globális politikai gazdaság három fő szereplő körül összpontosult, így az EU, az Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Övezet (NAFTA) és az ázsiai- csendes-óceáni térség, melyek a kapitalizmus különböző formáin alapulnak;
- d) a vesztfáliai nemzetállami rendszer eróziója, a gazdaság, a politika és szociális rendszer kölcsönös függése és ezáltal a transznacionalizmus megerősödése, mely új interakciókat eredményezett a kormányok és nem állami szereplők között;
- e) a pénzügy, a kereskedelem, a termelés és a technológia globalizációja, mely új nemzetközi munkamegosztáshoz vezetett;
- f) fejlődő országokban jelentős elmozdulás történt a neoliberais gazdaságpolitika irányába.¹⁴

A megújult regionalizmus tartalma is jelentős változáson ment keresztül. Az új regionalizmus meghatározó sajátossága, hogy globális jelenség, melyet többek között az is alátámaszt, hogy földrajzi kiterjedése lényegesen nagyobb, mint bármikor korábban a regionális struktúráké.¹⁵ Az új regionalizmus típusú integrációk túlmutatnak a területi elven, a nemzetközi rendszer sokszereplőssé válik, a nemzeti, a regionális és globális térségek összekapcsolódásával új térbeli integrációs mechanizmus jön létre, melynek során a kormányzat nélküli kormányzás formái¹⁶ kiegészülnek az új regionalizmus többszintű kormányzati struktúráival.¹⁷

Az új regionalizmus globalitását támasztja alá az is, hogy míg a régi trend szűk keresztmetszetben egyszerű célkitűzésekkel dolgozott, melyek elsősorban a szabadkereskedelemre és a biztonságra fókuszáltak, addig a jelenlegi regionalizmus

¹⁴ 14 Fawcett, Louise – Hurrell, Andrew (eds.) (1995) *Regionalism in World Politics. Regional Organization and International Order*. Oxford University Press, Oxford. 74–121.; Gamble, Andrew – Payne, Anthony (2003) *The World Order Approach. Theories of New Regionalism*. Söderbaum, Fredrik – Shaw, Timothy M. (eds.) *Theories of New Regionalism. A Palgrave Reader*, Basingstoke. Palgrave Macmillan. 43–62. p. 51–53.; Hettne, Björn – Söderbaum, Fredrik (1998) *The New Regionalism Approach*. Pre-publication manuscript, Politeia, Vol. 17. No 3.; Stallings, Barbara (1995) Introduction: Global Change, Regional Response. Stallings, Barbara (ed., 1995) *Global Change, Regional Response: The New International Context of Development*. Cambridge University Press, Cambridge. 1–32.

¹⁵ Mittelman, James H. (2000) *The Globalization Syndrome. Transformation and Resistance*. Princeton University Press, New Jersey. Princeton. 113.

¹⁶ Hervainé Szabó Gyöngyvér (2003) *A nemzetközi politika elmélete I. A nemzetközi viszonyok államközpontú alrendszere*. KJF. Székesfehérvár. 81–94.

¹⁷ Szilágyi István (2010) *Nemzeti identitás, nemzetfelfogás és kulturális diplomácia a huszonegyedik században*. Magyar Tudomány, 2012. No. 2. 198–207. p. 199.

tematikailag sokkal sokszínűbb, átfogó, sokrétű, pluralista és többdimenziós folyamat. Ennek során egy heterogén régió fokozatosan homogénné válik, mely homogenitás többféle aspektusból, így kulturális, politikai, gazdaság- és biztonságpolitikai szempontból egyaránt megvalósul. A konvergencia ezen dimenziók mentén lehet akár természetes folyamat, akár politikai indíttatású, de leggyakoribb ezek keveredése.¹⁸

Mittelman az új regionalizmus legfőbb jellemzőjének annak világméretűvé válását, az érintett területek számának jelentős növekedését és kifelé irányuló kapcsolatainak bővülését tartja. S nemcsak megjelenik az egész világon, hanem különböző formákat ölt, ezért az új regionalizmus globális, pluralista, kifelé nyitott, szoros kapcsolatban van és reflektál a globális környezet változásaira, s ellentétben a régi regionalizmussal nem szigeteli el a régiókat a külvilágtól.¹⁹

Gamble, Payne és Hettne is ezen utóbbi sajátosságra helyezi a hangsúlyt és jelen trendet nyitott regionalizmusnak nevezik, mely ennek a nyitottságnak a következtében hajlamos erősíteni a globális kapitalizmus negatív hatásait. A gazdasági globalizációt visszafordíthatatlan és meghatározó erőként értelmezik, mely jelentős hatással bír a regionalizmusra. Amíg azonban Gamble és Payne az új regionalizmust a gazdasági globalizáció megnyilvánulásának tekintik és ezt vizsgálják, addig Hettne a regionalizmusra fókuszál.²⁰

Ellentétben a régi regionalizmussal, mely konzervatív, ellenáll a változásoknak, elszakadási törekvések és az önálló identitás megteremtésének kényszere jellemzi, az új regionalizmus modern, kifelé orientálódó, mely a régió békés, alulról szerveződő autonómiáját eredményezi olyan módszerekkel, mint a decentralizáció, a regionalizmus és föderalizmus, s ezáltal nem destabilizálja az államot.²¹

Wilfred J. Ethier hat pontban foglalja össze az új regionalizmus legfőbb jellemzőit. Az új regionalizmus időszakában létrejövő regionális integrációkban általában egy vagy több

¹⁸ Hettne, Björn – Söderbaum, Fredrik (1998) *i. m. 2.*; Söderbaum, Fredrik (2003) *i. m. 4.*

¹⁹ Mittelman, James, H. (2000) *The Globalization Syndrome: Transformation and Resistance*. Princeton University Press, New Jersey. Princeton. 113.

²⁰ Gamble, Andrew – Payne, Anthony (2003) *i. m. 53.*; Hettne, Björn (2003) *The New Regionalism Revisited*. Söderbaum, Fredrik – Shaw, Timothy M. (eds.) *Theories of New Regionalism*. A Palgrave Reader, Basingstoke. Palgrave Macmillan. 22–42.

²¹ Schmitt-Egner, Peter (2002) *The Concept of „Region”: Theoretical and Methodological Notes on its Reconstruction*. *European Integration*. 2002. Vol. 24. No. 3. 179–200. p. 188.

kicsi állam kapcsolódik egy nagyhoz. Pl. a NAFTA két relatív kisvolumenű gazdasággal bíró állam, Mexikó és Kanada, valamint a gazdasági nagyhatalom, az USA együttműködése. Az Európai Unió új tagjai kicsi vagy közepes méretű államok a Közösség viszonylatában, míg a MERCOSUR Brazília dominanciáján alapul. Az új regionalizmus létrejöttének időszakában az érintett kicsi államok szinte mindegyikében jelentős politikai, gazdasági és szociális reformokra, átalakulásra került sor. Ez különösen jellemző Közép- és Kelet-Európa rendszerváltó országaira, a MERCOSUR tagjaira és Mexikóra.

Kisebb mértékben érintik a reformok az ipari szempontból fejlettebb államokat, pl. Kanadát vagy az EFTA-bővítés során az EU újabb tagállamait. A regionális együttműködés tagjai között a szabad kereskedelem irányába nem történnek drámai lépések, a liberalizációs folyamatok általában szerények. A liberalizáció a kooperációk kicsi országaiban megy végbe, a megállapodások gyakran egyoldalúak és aszimmetrikusak. A kis méretű tagállamok csak csekély tarifális engedményt kapnak, míg a nagyok eleve nagy vámkezdemenyekkel indulnak.

A kilencvenes évektől létrejövő regionális integrációk inkább az együttműködések elmélyítésére, a kereskedelem harmonizálására és gazdaságpolitikáik összehangolására koncentrálnak, és kevésbé jelenik meg célkitűzésként a kereskedelmi akadályok csökkentése, vagy megszüntetése. Az új regionalizmus a tárgyalások kibővülését és a párbeszéd eszköztárának növekedését eredményezte.

A regionális megállapodások földrajzi értelemben is regionálisak, a partnerek szomszédosak egymással, habár ez a régi regionalizmus esetében is jelen volt. Ethier konceptualizálását összefoglalva elmondható, hogy az új regionalizmus általában a reformra nyitott kisebb államok összefogása, melyek mérsékelt kereskedelmi engedményekkel kapcsolódnak a nagyobb tagállamokhoz, és ennek során az együttműködés elmélyítése a legfőbb célkitűzés.²²

3. Összefoglalás

²² Wilfred J. Ethier (1998) The New Regionalism. *The Economic Journal*. Vol. 108. (July). Royal Economic Society 1998. Blackwell. Oxford. 1149–1161. p. 1150–1152.

Az új regionalizmus legfőbb sajátosságai és ezáltal a nemzetközi rendszerben betöltött szerepének legfőbb jellemzői a régivel való összehasonlítás során válnak világossá, melyet Hettne Björn végzett el.

A régi és az új regionalizmus fő jellemzői

RÉGI REGIONALIZMUS	ÚJ REGIONALIZMUS
a bipoláris világ és hidegháború időszaka jellemző	a multipoláris világ időszakában, a globalizáció kontextusában jön létre
európai jelenség, az Európai Közösségek mintáján	világméretű és sokoldalú jelenség
felülről jött létre	alulról önkéntes szerveződő folyamat, melyben a részt vevő államok, a feltörekvő régiók és más aktorok együttesen léptek fel az együttműködések megvalósításáért.
államközpontú és államok által megvalósított kormányközi regionális együttműködések	a nemzetállamok mellett magában foglalja a magánszektor, a civil és akadémiai szervezeteket (Triple Helix), mely számtalan szervezeti formában működik
tagsága szűk és kizáró jellegű	tagsága nyitott és befogadó
gazdasági aspektusból befelé forduló és protekcionista	nyitott, ezáltal kompatibilis a világgazdasági folyamatokkal és összefonódásokkal
speciális és szűk körű célkitűzések, főként biztonságpolitikai célok (NATO) vagy gazdasági/kereskedelmi kooperációk (COMECON)	átfogó, többdimenziós célok, pl. ASEAN
egymással szomszédos nemzetállamok közötti kapcsolatok	a globális strukturális átalakulás részeként különféle nem állami szereplők a globális rendszer különböző szintjein működnek együtt
erős hatással vannak rá külső nagyhatalmak	a régió belüli szereplők közötti egymásra hatás

Forrás: Hettne, Björn (2003) *The New Regionalism Revisited*. Söderbaum, Fredrik – Shaw, Timothy M. (eds.) *Theories of New Regionalism*. A Palgrave Reader, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 22–42. p. 23–24.

A régi és új regionalizmus ezen ellentmondásai jelentős elméleti hatással bírtak az új regionalizmus megközelítésére. Ezek közül először is a szereplők sokaságát és sokoldalúságát kell kiemelni, másodsor, hogy a valódi régiókra koncentrál és nem a regionális szervezetek tagállamai által szerveződő formális régiókra, harmadszor, hogy a hangsúly a globális környezetre, mint exogén tényezőre helyeződik, szemben a régi irányzat befelé forduló modelljével.

Mindezen strukturális változások indokolják, hogy a kérdéskörrel foglalkozó szerzők az „új” jelző hozzáadásával kifejezzék a posztbipoláris rendszerre jellemző regionalizmus sajátosságait, kapcsolatot teremtve ezzel a nemzetközi rendszerben bekövetkező változásokkal, a neoliberális globalizációval. A globalizáció előretörésével a piaci alapú mechanizmusok befelé irányuló stratégiái háttérbe szorultak és a kialakuló új gazdaságpolitikák sokkal jobban elősegítették a regionális nyitottságot, s ez magyarázatot ad az új regionalizmus fogalmának használatára.²³

A tanulmány során használt szakirodalom és szerzők munkássága alapján összefoglalva az új regionalizmus legfőbb sajátosságait, elmondható, hogy az irányzat a többpólusú, globalizált rendszer eredményeképpen szerveződő komplex rendszer, amelyet sokrétű kölcsönhatások jellemeznek. Ezek külső, állami és nem állami szereplők és ügynökségek, szubnacionális szintek, regionális hálózatok és intézmények között jönnek létre és különböző, regionális, két- és többoldalú, inter- és multiregionális kooperációkat eredményeznek. Mindezek alapvetően spontán folyamatokban, szabadon, belülről és elsősorban alulról szerveződnek és jelentős kihatással bírnak a nemzetközi rendszerre.

²³ Santander *i. m.* 73.; Mittelman